

آیت‌الله‌العظمی

فاضل لنکرانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ

فقیهی زاهد، سترگ و آموزنده برای نسل‌های آینده

گفت‌وگو با آیت‌الله علیدوست

آیت‌الله‌العظمی فاضل لنکرانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ مثل بسیاری از بزرگان، دارای منهج فقهی است. اگر کسی منهج فقهی ایشان را پیدا کند به یک سلسله از گزاره‌ها، شاخص‌ها و مؤلفه‌ها می‌رسد که در یک نظام حلقوی کاملاً معنا می‌دهد. به‌مناسبت سالگرد ارتحال مرجع بصیر، انقلابی، مدافع نظام مقدس اسلامی و اندیشه‌های امام راحل و رهبری معظم انقلاب، آیت‌الله‌العظمی حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ که تا آخرین لحظات عمر شریف خود، از نشر و ترویج معارف نورانی قرآن و اهل بیت رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ دریغ نورزیدند، در گفت‌وگویی با آیت‌الله ابوالقاسم علی‌دوست، از شاگردان معظم‌له، ناگفته‌هایی از مبانی علمی و اخلاقی آن مرجع انقلابی جویا شدیم که ان‌شاءالله چراغ راهی باشد برای اساتید و طلاب حوزه‌های علمیه.

■ **به‌بهانه سال‌گرد آیت‌الله‌العظمی فاضل لنکرانی، می‌خواهیم از شخصیت آن مرجع فقید که سال‌ها پای درسش تلمذ کرد‌ه‌اید، بگویید.**

● خدای بزرگ را شاکرم که توفیقی داده تا از عالمی بزرگ یعنی آیت‌الله‌العظمی فاضل لنکرانی صحبت کوتاهی داشته باشم. واقفش برای بنده بسیار توفیق است که گاهی زمینه‌هایی پیش می‌آید و از شخصیت سترگ و بزرگی صحبت می‌کنم.

صحبت از آن مرجع عظیم، می‌تواند از ساحت‌های مختلف باشد: علمی عموماً و فقهی خصوصاً؛ سیاسی و انقلابی و اجتماعی و اخلاقی؛ داشتن دغدغه دفاع از کیان اسلام، تشیع و اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ و اخلاق پژوهشی و تألیفی. طبیعی است که نشود همه این ساحت‌ها را حتی مورد اشاره قرار داد. من در این فرصت کوتاه، به دو ساحت اشاره می‌کنم:

ساحت فقهی و ساحت پژوهشی و اخلاق علمی ایشان که این دو هم از هم جداست؛ ولی در صحبت‌های من، با هم ادغام می‌شود و در دو جهت صحبت می‌کنم: فقهی و اخلاق علمی و پژوهشی.

■ **منهج فقهی آیت‌الله‌العظمی فاضل لنکرانی، دارای چه مشخصه‌هایی است؟**

● از نظر فقهی خوب است که روش فقاहत ایشان را مطرح نظر قرار بدهیم. این شخصیت بزرگ مثل بسیاری از بزرگان، دارای منهج فقهی است. اگر کسی منهج فقهی ایشان را پیدا کند، به یک سلسله از گزاره‌ها، شاخص‌ها و مؤلفه‌ها می‌رسد که در یک نظام حلقوی، کاملاً معنا می‌دهد. ایشان از دو مکتب منهج اقناع، اطمینان، قرار و لو با تجمع ظنون و مکتب مدرسه‌ای صغری، کبری، نتیجه، مکتب ریاضی و صناعت‌محور، تعلق به گرینه اول دارند.

– شاخص‌هایی ما را به این قضاوت می‌رساند:

۱. ایشان اساتید مهمی دیده‌اند. از همان آغاز کار، چون خود ایشان نوشته‌اند: ۱۹ سالم بود که به درس مرحوم آیت‌الله‌العظمی بروجردی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ رفتم و البته من تعبیر می‌کنم حضور نشیط و جدی داشتم. بعد هم امام خمینی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ دو نفر مخصوصاً شخصیت اول، آیت‌الله‌العظمی بروجردی، به مکتب تجمع ظنون تعلق دارند؛ یعنی مکتب اطمینان؛ یعنی بر فقه اینها حاکمیت با دلائل معنوی است؛ نه صرف امارات قانونی؛ چه اطمینان و قرار بیاورد، چه نیابد.

۲. معمولاً نزد اهل این منهج فقهی، فقه، قوی‌تر از اصول است؛ هرچند در اصول هم قوی هستند؛ اما وقتی به فقه می‌رسند، خودشان را خوب نشان می‌دهند و ما باز در روش این شخصیت بزرگ این را می‌بینیم.

اصول متلفات و شهرت قدمایی در مکتب فقهی ایشان حضور جدی دارد. ایشان اولین مرجح را در وقت ناهمسویی ادله، شهرت قدمایی می‌داند؛ البته ایشان مخالف مشهور هم، گاهی فتوا می‌دهد؛ یعنی این‌طور نیست که مقلد مشهور باشد؛ اما مقلد مشهور نبودن یک مطلب است؛ ولی شهرت را نادیده گرفتن مطلب دیگری است. ایشان نادیده نمی‌گیرد؛ ولی اگر لازم باشد، فتاوایی هم خلاف مشهور می‌دهد.

■ **اگر امکان دارد چند نمونه از این فتاوا را بفرمایید.**

● از باب نمونه عرض می‌کنم. نخست اینکه ایشان در

فراخوان ارسال مقالات به دوفصلنامه «معنویت‌پژوهی اسلامی»

محققان رشته‌های الهیاتی، مطالعات ادیان و علوم انسانی، می‌توانند مقالات علمی- پژوهشی خود را برای دوفصلنامه «معنویت‌پژوهی اسلامی» ارسال کنند.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حجت‌الاسلام والمسلمین مهدی علیزاده، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۲ آذرماه در گفت‌وگو با خبرنگاران، ضمن معرفی دوفصلنامه «معنویت‌پژوهی اسلامی»، به محورهای مرتبط با دوفصلنامه «معنویت‌پژوهی اسلامی»، پرداخت و گفت: مسائل مهم و محورهایی که مرتبط با موضوع مجله بوده و ما در این محورها پذیرای مقالات اساتید، پژوهشگران و دانشجویان هستیم، شامل: «چیستی و مبانی معنویت اسلامی، نظریه‌ها و مدل‌های زیست معنوی در سنت اسلامی، معنویت اسلامی و سبک زندگی انسان معاصر، مدل قرآنی- روایی معنویت‌گرایی، معنویت اسلامی و کاربست آن در حوزه‌های مختلف (مثل سلامت، درمان، مدیریت، سیاست و...)، معنویت‌پژوهی در آثار عارفان مسلمان، جریان‌شناسی معنویت‌گرایی اسلامی، نسبت‌سنجی معنویت با علوم اسلامی، بررسی و نقد ماهیت معنویت‌های نوظهور و بررسی و نقد مطالعات معنویت در غرب» است.

وی تأکید کرد: پژوهش‌هایی که بر مطالعات معنویت اسلامی متمرکز داشته و جنبه‌های ایجابی آن را مطرح می‌کنند، در اولویت قرار دارند.

حجت‌الاسلام والمسلمین علیزاده، درباره اینکه محققان چه رشته‌هایی می‌توانند در این عرصه پژوهشی مشارکت کنند، اظهار کرد: از آنجا که بخشی از قلمروی مطالعات معنوبیتی صبحه میان‌رشته‌ای دارد، طیف گسترده‌ای از محققان، امکان مشارکت در این رشته را دارند. به‌طور خاص، محققان رشته‌های الهیاتی مانند تفسیر، حدیث‌پژوهی، اخلاق، فقه، کلام و فلسفه اسلامی و فلسفه‌های مضاف (مانند فلسفه دین، فلسفه اخلاق)، افزون بر مطالعات ادیان می‌توانند وارد این عرصه پژوهشی شوند. همچنین در میان علوم انسانی، پژوهشگران رشته‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی و مردم‌نگاری می‌توانند، مباحث معنویت را از زایه تخصص خویش دنبال کنند.

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، به فرآیند دریافت، پذیرش و انتشار مقالات اشاره کرد و ادامه داد: لازم است، نویسندگان مقالات خود را از طریق سامانه مجله در آدرس https://jst.isca.ac.ir/ بارگذاری کنند. مقاله در ابتدا توسط دبیر تخصصی مجله مورد ارزیابی اولیه قرار می‌گیرد. اولویت داشتن موضوع مقاله، ساختار علمی- پژوهشی آن (چکیده علمی، بیان مسأله، اهمیت موضوع، روش تحقیق، پیشینه، نتیجه‌گیری و منابع) و همچنین تعداد کلمات به روش بایست، بین ۵۰۰۰ تا ۷۵۰۰ کلمه باشد، از جمله مواردی است که در ارزیابی اولیه کنترل می‌گردد. نکات ساختاری و استانداردهای شکلی که پژوهشگران ملزم به رعایت آنها هستند، در قسمت راهنمای نویسندگان سایت درج شده و لازم است، پیش از ارسال مقاله مورد نظر قرار گیرند.

وی افزود: بعد از تأیید دبیر تخصصی، مقاله جهت بررسی و همچنین تعیین دو‌اور تخصصی، به سردبیر ارجاع داده می‌شود. دوری مقالات به روش داوری همتا- دوسویه ناشناس – است؛ یعنی هویت نویسنده مقاله و داور برای طرفین مشخص نیست. پس از داوری، نتایج و دیدگاه اصلاحی داوران برای نویسنده ارسال شده. بعد از بازنگری توسط وی، داوران نظر نهایی خود را اعلام می‌کنند. پذیرش مقاله منوط به تأیید قابلیت انتشار آن توسط دست‌کم دو داور است که در این صورت، در اولویت انتشار قرار می‌گیرد و بعد از آن، مراحل ویراستاری و صفحه‌آرایی طی می‌شود. وی تأکید کرد: مقالات مجله در پایگاه مجلات تخصصی نور (نورمرگ)، بانک اطلاعات نشریات کشور (مگیران)، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و سیویلیکا انعکاس یافته و در اختیار عموم قرار می‌گیرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین علیزاده، به مزیت این دوفصلنامه بر دیگر فصلنامه‌ها اشاره و عنوان کرد: این دوفصلنامه، اولین و تنها مجله علمی- پژوهشی است که مستقیماً و به‌صورت متمرکز به مطالعات معنویت با رویکرد اسلامی می‌پردازد.

راه‌اندازی رشته «ادبیات عربی»

در مقطع تحصیلی سطح چهار

امکان ادامه تحصیل در مقطع سطح ۴ رشته ادبیات عربی برای اولین بار در جامعه‌الزهرارَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ فراهم شد.

به گزارش روابط عمومی، معاونت آموزش و تربیت جامعه‌الزهرارَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ، معاونت آموزش و تربیت این مرکز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: جامعه‌الزهرارَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ در آزمون پذیرش سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴ در رشته ادبیات عربی در مقطع سطح ۴ طلبه می‌پذیرد.

فارغ‌التحصیلان سطح ۳ مدرسی ادبیات عرب و همچنین دانش‌آموختگان استعداد برتر سطح ۳ از سایر رشته‌ها، می‌توانند جهت ادامه تحصیل در این رشته ثبت‌نام کنند.

اطلاعات تکمیلی در دفترچه پذیرش منتشر خواهد شد.

ثبت‌نام و پذیرش طلبه در تمامی مقاطع برای سال تحصیلی آینده از اواخر آذر ۱۴۰۳ آغاز خواهد شد.

معرفی کتاب

● کتاب «راهنمای جامعه‌شناسی اخلاق»

کتاب «راهنمای جامعه‌شناسی اخلاق» به‌کوشش استیون هیتلین و استیگان وایزی با ترجمه مجید جعفریان و همکاران و با نظارت علمی و مقدمه تحلیلی مهدی علیزاده است که در پژوهشکده اخلاق و معنویت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به‌همت نشر این پژوهشگاه در ۱۰۵۵ صفحه به چاپ رسید.

ساختار اثر

این کتاب در چهار بخش تألیف شده است:

بخش اول با عنوان «چشم‌اندازهای جامعه‌شناختی و اخلاق» مشتمل بر پنج فصل

حتی من مقلدان مرحوم امام خمینی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ را قبول می‌کنم، از خود مرحوم امام تقلید کنند و باقی باشند؛ آلفی الحج.

■ **اخلاق علمی و پژوهشی آیت‌الله‌العظمی فاضل لنکرانی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ را چگونه توصیف می‌کنید؟**

● ایشان دیوار نمی‌کشد در مطالعات علمی اش. می‌دانید قم همیشه از آثار نجف به‌خوبی استفاده کرده و خودش را محروم نکرده؛ اما گاهی در آن طرف، شدت این طرف دیده نمی‌شود؛ یعنی نجف اضارری بر استفاده از تراث قم ندارد؛ ولی خب این طرف نه. ایشان هم به‌همین اخلاق علمی و ارزشمند قم اشاره کرده و فرموده بود: من تمام آثار اصولی و فقهی و رجالی بزرگی مثل آیت‌الله‌العظمی خویی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ را دیدم. با اینکه جالب است این دو نباید روش هم‌دیگر را ببیندند؛ چون آیت‌الله‌العظمی خویی ایستاده بر قله صناعت‌محور و صغری، کبری و نتیجه است؛ ولی ایشان برعکس، به آن مکتب و مدرسه تعلق ندارد. اختلاف سلیقه وجود دارد؛ ولی مطالعه می‌کند و طبیعتاً استفاده می‌نماید.

نکته بعدی اینکه ایشان از نظر اخلاق پژوهشی، اهل تألیف است و یک عبارتی ایشان دارند که می‌فرمایند: «فی عام ۱۳۶۹، کان لی من العمر تسعة عشرة سنة؛ ۱۹ سالم بود، «وقفتا لله تعالی لحضور بحث استاذنا البروجردی» در این سن، توفیق حضور در درس آیت‌الله‌العظمی بروجردی را پیدا کردم. با اینکه درس، درس بلندی است، برای بزرگانی مثل مرحوم امام خمینی و دیگران القا می‌شود؛ ولی ایشان در سن ۱۹ سالگی وارد این درس می‌شود. جالب اینجاست که می‌فرمایند: «وزی ایشان روضه پدر ما بودند؛ پدرم، مرا به ایشان معرفی کرد و بعد از معرفی فرمود: اهل تعلمون آن ابنی یکتب بحوثکم؟» می‌دانید این پسرم درس شما را می‌نویسد. بعد می‌فرمایند که آوردند و این عالم بزرگ که برای دقائق عمرش، حساب می‌کند، «فقضی نصف ساعة فی قرائتها»؛ نیم‌ساعت تمام خواند و بعد یک اشکالی وارد کرد. آن شاگردپروری، یعنی آن اقتضای فاعل، آن قابلیت قابل، کار خودش را می‌کند. بعد در طول ۱۱ سال، این نهایی‌التقریر را که درس خارج بود، تقریر می‌کند؛ یعنی ایشان کسی هست که از ابتدا با قلم و با پژوهش آشناست.

من وارد ساحت‌های دیگر ایشان نشدم. خوشم نمی‌آید از خواب و از این حرف‌هایی که گاهی در بازار است؛ ولی بعضی از خواب‌ها خواب نیست، بیداری است؛ تازه ایشان فوت کرده بودند. شبی در خواب ایشان را دیدم و می‌دانستم، فوت کرده است؛ به ایشان در عالم خواب گفتم که شما ده سال بیشتر از عمرتان کار کردید؛ البته در بیداری اعتقاد بیشتر است؛ ولی در خواب گفتم ده سال. اگر بودید، چه می‌کردید؟ فرمود: تفصیل الشریعه را تمام می‌کردم. پس از اینکه از خواب بیدار شدم، به آقازاده

که عناوین آنها عبارتنداز: «اخلاق، مدرنیت و جامعه جهانی» و «آیا اخلاق برساختی اجتماعی است؟» می‌باشد.

علاقه‌مندان برای خرید اینترنتی این کتاب می‌توانند به‌نشانی اینترنتی shop.isca.ac.ir مراجعه کنند.

● **کتاب «توبه» به زبان اردو**

کتاب «توبه» اثر استاد جواد محدثی به‌همت اداره‌کل خدمات فرهنگی و انتشارات مجمع جهانی اهل‌بیت رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ به زبان اردو ترجمه و منتشر شد.

این اثر مشتمل بر رهنمودها و پندهایی از امام علی رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ پیرامون موضوع توبه است. نویسنده با انگیزه آشناسازی مخاطبان خود با معارف نهج‌البلاغه، پای رهنمودهای امیر سخن نشسته

و اخلاق»، فصل هشتم «پیوند ناپایدار قانون و اخلاق»، نهمین فصل «اخلاق در سازمان‌ها»، فصل دهم «تبیین جرم به‌عنوان کنش اخلاقی»، فصل یازدهم «مطالبه خداوند چیست؟ درک بافت دینی و اخلاقیات» و «آموزش و پرورش و جنگ‌های فرهنگی؛ اخلاق و دیگری در مدارس آمریکا» عنوان دوازدهمین فصل از کتاب حاضر است که در آن تحقیق در زمینه آموزش و جنگ‌های فرهنگی به نگارش درآمده است. بخش سوم با عنوان «ساز و کار اخلاق در کنش» شامل فصل سیزدهم تا بیست و دوم است.

چهارمین و آخرین بخش از کتاب حاضر با‌عنوان «مسیرهای آینده در علم جامعه‌شناسی» شامل فصل بیست‌وسوم و بیست‌و چهارم است

ایشان و خلف صالح‌شان گفتم و ایشان هم الحمدلله شروع به اتمام این کار بزرگ کردند.

■ **ساده‌زیستی و احتیاط در مصرف سهمین و نیز غیرت دینی ایشان را چگونه دیدید؟**

● از نظر زهد و تقوا، اگر به این قسمت از وصیت‌نامه ایشان توجه کنیم، کفایت می‌کند: «تمام اموالی که به اینجانب ارتباط دارد، هیچ‌کدام مال شخصی اینجانب نیست.» طبق این بیان، یعنی نه کتابم، نه دفترم، هیچ‌کدام مال شخصی نیست؛ مربوط به سهمین است و هیچ‌کدام از ورثه، از این اموال حقی ندارند؛ یعنی اینکه بخوانند استفاده شخصی و خصوصی کنند، حق ندارند؛ این درحالی است که ایشان صدها میلیون با پول آن زمان، در اختیار داشتند. بله، این وصیت مال کسی است که صدها میلیون شهریه به طلاب می‌دادند و یکی از شهریه‌های خوب، شهریه ایشان بود؛ عاش سعیداً و مات سعیداً.

نکته‌ای را اینجا باید عرض کنم و مهم است و آن اینکه همیشه از بزرگان‌گفتن خوب است، دل‌نشین است و ثواب دارد؛ یعنی اگر کسی قصد ثواب کند، ثواب می‌برد؛ اما مهم‌تر از قصد ثواب و این دل‌نیشینی، این است که انسان از زندگی اینها درس بگیرد. اینکه در قرآن آمده است: «لقد کان لکم فی رسول‌الله اسوة حسنة» درست است؛ رسول‌خدا رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ الگوی مطلق است؛ همچنان‌که حجت مطلق است؛ اما معنایش این نیست که دیگران نمی‌توانند اسوه و الگو باشند؛ در واقع «لنا فی العلماء اسوة حسنة» همین‌طور که «لنا فی الائمة المعصومین رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ اسوة حسنة».

ببینید برای نمونه عرض کنم: وقتی یک شبهه‌ای در علم امام رَحْمَةُ اللهِ عَلَیْهِ القا می‌شود، ایشان کتابی می‌نویسند به‌نام پاسداران وحی. این کتاب فاخر دو مطلب را مطرح نظر قرار می‌دهد: علم غیب امام و پاسخ به شبهاتی که برخی مطرح کرده بودند.

یا وقتی در آیه تطهیر، سخنانی مطرح می‌شود، ایشان با همکاری یکی از دوستان شفیق‌شان، کتابی در ارتباط با آیه تطهیر می‌نویسند و شبهات را پاسخ می‌دهند.

در واقع اخلاق علمی و اخلاق پژوهشی ایشان، مرز هم ندارد. هستند برخی که در محاسبات خودشان بگویند: نوشتن آن کتاب از منزلت ما در آینده می‌کاهد و شاید مزاحم برخی از سمت‌ها باشد؛ اما «ان الله تعالی غیورٌ یحبُّ لکلِّ غیورٍ»؛ اینها غیورند در اخلاق علمی، در اخلاق پژوهشی و در غیر اینها.

■ **اگر بخواهید آیت‌الله‌العظمی فاضل را در یک جمله معرفی کنید، چه جمله طلایی را می‌فرمایید؟**

● من در پاسخ شما از همین صحبت‌های خود بهره می‌گیرم و می‌گویم: «فقیهی زاهد، سترگ و آموزنده برای نسل‌های آینده.»

و با محوریت موضوع توبه، به خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌های نهج‌البلاغه نظر افکنده است.

تبیین و شرحی کوتاه بر جملات نورانی و حکمت‌های بلند و ژرف آن‌حضرت نیز، به مطالب اصلی کتاب افزوده گردیده است. بازگشت به فطرت» «توبه پنجرای رو به رحمت»، «حقیقت توبه»، «توبه و جبران»، «آثار گناه و توبه»، «چرا تأخیر؟»، «توبه از چه؟»، «موانع توبه»، «راهی آسان‌تر از توبه»، «راه‌های آموزش گناه» و «می‌توان خوب بود»، عناوین سرفصل‌های اصلی کتاب هستند که خود گویای دامنه و موضوعاتی می‌باشد که به آن پرداخته شده است.

این کتاب توسط «مرغوب عالم عسکری» به‌زبان اردو ترجمه و در قطع رفعی منتشر شده است.